

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

442. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 13. A 14. FEBRUÁRA 2008

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Definovanie úlohy a režimu hromadných žalôb v oblasti práva Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa“

(2008/C 162/01)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. februára 2007 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Definovanie úlohy a režimu hromadných žalôb v oblasti práva Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. januára 2008. Spravodajcom bol pán PEGADO LIZ.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 442. plenárnom zasadnutí 13. a 14. februára 2008 (schôdza zo 14. februára 2008) prijal 134 hlasmi za, pričom 94 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV sa rozhodol opätovne otvoriť diskusiu o potrebe dôkladnej úvahy o úlohe a právnom režime harmonizovanej formy hromadnej sťažnosti na úrovni Spoločenstva, najmä v oblasti spotrebiteľského práva a práva hospodárskej súťaže (aspoň v prvej etape).

1.2 EHSV sa vždy zasadzoval za definovanie hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva, ktorej cieľom by bolo dosiahnutie účinnej nápravy škody v prípade porušenia kolektívnych práv alebo práv vo verejnom záujme. Takáto žaloba by užitočným spôsobom dopĺňala ochranu, ktorú už teraz poskytujú tak alternatívne opravné prostriedky, ako i súdne opravné prostriedky, hlavne súdny príkaz definovaný v smernici 98/27/ES z 19. mája 1998.

1.3 EHSV už viackrát obhajoval potrebu prijatia opatrení v tejto oblasti na úrovni Spoločenstva, pretože sa domnieval, že takéto opatrenia:

- môžu rozhodujúcim spôsobom prispieť k odstráneniu prekážok vo fungovaní vnútorného trhu vyplývajúcich z rozdielnych vnútroštátnych právnych režimov a opätovne tak poskytnúť spotrebiteľom novú dôveru vo výhody jednotného trhu a tiež zabezpečiť podmienky pre skutočnú a čestnú hospodársku súťaž medzi podnikmi (článok 3 ods. 1 písm. c) a g) Zmluvy o Európskej únii),
- by umožnili posilniť ochranu spotrebiteľov tým, že by uľahčili a zefektívniť spôsob uplatňovania ich práv pre súdom, a tak by zabezpečili účinnejšie uplatňovanie právnych predpisov Spoločenstva (článok 3 ods. 1 písm. t) Zmluvy o Európskej únii),
- by zodpovedali základnému princípu práva na účinný opravný prostriedok na nestrannom súde, ktoré garantuje článok 47 Európskej charty základných práv.

1.4 Skutočnosť, že viaceré členské štáty prijali v posledných rokoch rozdielne právne systémy zastupovania kolektívnych záujmov spotrebiteľov, zatiaľ čo iné tak ešte neurobili, vytvára nerovnosti v prístupe k spravodlivosti, čo škodí dokončeniu vnútorného trhu. EHSV vyslovuje poľutovanie nad touto situáciou o to viac, že spokojnosť a dôvera občanov je jedným z deklarovaných cieľov dokončenia vnútorného trhu 21. storočia. EHSV chce pozorne sledovať účinky všetkých plánovaných opatrení na konkurencieschopnosť európskych podnikov a dosah, ktorý by v konečnom dôsledku mohli mať neúmerné náklady na pracovníkov a spotrebiteľov.

1.5 EHSV chce teda prispieť k tejto úvahe konkrétnymi návrhmi na právny režim hromadnej žaloby, pričom berie do úvahy platné vnútroštátne systémy v európskych krajinách, ale tiež skúsenosti iných krajín s takýmito žalobami. Osobitne zohľadňuje princípy uvedené v odporúčaní C(2007) 74 Rady ministrov Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) na tému urovnania spotrebiteľských sporov a odškodnenia z 12. júla 2007.

1.6 Pri definovaní navrhovaných parametrov pre legislatívnu iniciatívu na úrovni Spoločenstva EHSV zohľadnil spoločné právne tradície európskych súdnych inštitúcií a spoločné základné zásady občianskeho súdneho konania v členských štátoch. Výbor teda zamietol aspekty amerického modelu *class action* ako nezlučiteľné s týmito tradíciami a zásadami. EHSV považuje za obzvlášť negatívne vytváranie akýchkoľvek postupov, ktoré by tretím investorom alebo advokátom inšpirovaným americkými *class actions* priznávali značný podiel zo súm získaných ako náhrada škody alebo represívna náhrada škody v žalobách podaných v záujme spotrebiteľov.

1.7 Vzhľadom na ciele a účely takéhoto nástroja analyzoval EHSV hlavné možné alternatívy právneho režimu (výhody a nevýhody systému *opt-in*, *opt-out* alebo ich kombinácie), úlohu sudcu, nápravu škody, opravné prostriedky a financovanie.

1.8 Právny základ takejto iniciatívy, ako i právny nástroj, ktorý sa má použiť, sú ďalšími dôležitými otázkami, ktoré boli tiež predmetom analýzy a z ktorých vychádzajú návrhy výboru.

1.9 EHSV okrem toho pripomína, že úvahy o zavedení hromadnej žaloby nijakým spôsobom neodporujú, ba naopak, existencii a vývoju alternatívneho riešenia sporov. EHSV sa ako jeden z prvých vyslovil za potrebu vytvoriť účinné nástroje, ktoré by spotrebiteľom umožnili uplatniť si ich individuálne alebo kolektívne práva bez toho, aby sa museli obrátiť na súd. EHSV sa v tejto súvislosti vyslovuje za lepšie prispôbenie systému verejného ochrancu práv v spotrebiteľských oblastiach a obzvlášť tam, kde je cezhraničný obchod najrozvinutejší alebo má najväčšiu tendenciu rozvíjať sa.

1.10 Kolektívne opravné prostriedky určené pre poškodených spotrebiteľov môžu v skutočnosti zahŕňať individuálne, dobrovoľné a na dohode založené žaloby, ako i kolektívny návrh na začatie konania. Každý z týchto spôsobov urovnávania sporov musí fungovať čo možno najlepšie a uľahčovať nápravu utrpенých škôd na úrovni, ktorá je obetiam najprístupnejšia.

1.11 EHSV víta prejavovaný zámer Komisie pokračovať v štúdiách o tejto téme. Zdôrazňuje však, že súčasne je potrebná skutočná politická vôľa, ktorá bude viesť k zodpovedajúcim legislatívnym iniciatívam.

1.12 EHSV vyjadruje vôľu zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti a obracia sa tiež na Európsky parlament, Radu a členské štáty so žiadosťou, aby po tejto diskusii boli zohľadnené záujmy rôznych strán a zachovaný princíp proporcionality a subsidiarity a nasledovali nevyhnutné politické rozhodnutia v záujme čo možno najrýchlejšieho prijatia odporúčanej iniciatívy.

2. Úvod

2.1 Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je podporiť širokú diskusiu o úlohe a právnom režime určitej formy hromadnej žaloby ⁽¹⁾ na úrovni Spoločenstva, najmä v oblasti spotrebiteľského práva a práva hospodárskej súťaže (aspoň v prvej etape) ⁽²⁾. Konečným cieľom je podnietiť občiansku spoločnosť a príslušné inštitúcie Európskej únie, aby preskúmali potrebu a dosah takejto iniciatívy, uvažovali o definícii jej právnej povahy, o podmienkach a ostatných náležitostiach jej implementácie v rámci európskeho právneho priestoru.

2.2 Základom použitej metodológie je preto predbežná analýza potrieb v rámci jednotného trhu a súladu iniciatívy s právom Spoločenstva. Ďalej sa skúma jej schopnosť riešiť cezhraničné spory rýchlym a účinným spôsobom, najmä v prípade hospodárskych záujmov spotrebiteľov.

3. Jednotný trh a kolektívne záujmy spotrebiteľov

3.1 Masový nárast obchodných operácií následkom rozvoja sériovej výroby od druhej polovice minulého storočia spôsobil zásadné zmeny v spôsobe uzatvárania zmlúv a získavania dohôd v oblasti predaja a poskytovania služieb.

Príchod informačnej spoločnosti a možnosti, ktoré ponúka predaj na diaľku a elektronický obchod, prinášajú spotrebiteľom nové výhody, ale spotrebiteľia môžu tiež narážať na nové formy nátlaku a nové riziká pri uzatváraní zmlúv.

3.2 Verejné súťaže, štandardné zmluvy, agresívne formy reklamy a marketingu, nevhodné informácie poskytnuté pred uzavretím zmluvy, všeobecne rozšírené nepoctivé obchodné praktiky, postupy porušujúce hospodársku súťaž môžu poškodiť značné skupiny spotrebiteľov, ktorých totožnosť je vo väčšine prípadov neznáma alebo sa dá len ťažko zistiť.

3.3 V právnych systémoch tradičného procesného práva, vychádzajúcich z rímskeho práva, nenachádzajú vždy rovnorodé individuálne záujmy, kolektívne záujmy skupín alebo všeobecné záujmy ľudí vhodne formy súdnej žaloby, ktoré by boli jednoduché, rýchle, finančne málo náročné a účinné ⁽³⁾.

3.4 Právne systémy takmer všade vo svete, a najmä v členských krajinách EÚ, ponúkajú formy súdnej ochrany kolektívnych alebo všeobecných záujmov.

3.4.1 Tieto systémy sú však dosť odlišné a predstavujú výrazné rozdiely v ochrane týchto záujmov. Tieto rozdiely narúšajú fungovanie vnútorného trhu.

⁽¹⁾ V zmysle občianskeho konania s cieľom ochrany kolektívnych alebo všeobecných záujmov tak v zmysle predchádzania (súdny príkaz), ako i v zmysle nápravy (žaloba o náhradu škody). Iné chápanie pojmu „hromadná žaloba“ možno nájsť predovšetkým v anglosaskej právnej literatúre, kde označuje sociologické korene združovania (pozri *Collective action in the European union, interests and the new politics of associability*, Justin Greenwood a Mark Aspinwall, Routledge, Londýn, 1998) s pozoruhodným záujmom o zistenie sociologického pôvodu a sociálnych potrieb, ktoré odôvodňujú hromadné žaloby v prísne procesnom zmysle.

⁽²⁾ Nesmieme vylúčiť možnosť, ktorá už teraz existuje v niektorých vnútroštátnych právnych systémoch, rozšíriť rámec pôsobnosti hromadných žalôb na všetky kolektívne alebo všeobecné záujmy v oblastiach ako je životné prostredie, kultúrne dedičstvo, územné plánovanie, a to nech sú podané proti osobám súkromného práva alebo subjektom verejného práva ako sú orgány verejnej správy.

⁽³⁾ Významný právnik a portugalský poslanec použil v parlamentnej rozprave argument na podporu zavedenia hromadnej sťažnosti v Portugalsku, pre výstižnosť ktorého by sa v právnickej literatúre len ťažko našla obdoba.

V súvislosti s novými právami druhej a tretej generácie, do ktorých patria pracovné právo, spotrebiteľské právo, právo životného prostredia, právo v oblasti územného plánovania, právo na ochranu kultúrneho dedičstva, ktoré predstavujú „práva univerzálnej pôsobnosti, ktoré patria mnohým, ak nie všetkým“, si poslanec Almeida Santos položil otázku:

„Tieto práva patria všetkým alebo aspoň veľkému počtu ľudí. Je preto správne, aby ich ochrana bola tak nedostatočná, aby sťažovatelia museli stáť v rade na súdne rozhodnutie o veci, ktorá je prípadne rovnaká ako prípad ich kolegu alebo suseda, a ktorú často vyhrávajú, keď výsledok už nemá žiaden zmysel, náhradu škody už medzičasom pohltila inflácia, náprava poškodenej povesti prichádza príliš neskoro, aby zabránila rozvodu alebo opätovnému získaniu úveru, alebo keď cieľ dlhej procedurálnej križovej cesty sa tak stáva živým obrazom neúčinnosti a nepotrebnosti? Mali by sme zachovávať túto ‚kafkovskú‘ víziu právneho očistca? Náhle si uvedomujeme, že výlučne individuálna právna ochrana je nedostatočná, že existujú ‚nadindividuálne‘ práva a záujmy, ktoré sú na polceste medzi individuálnymi právami a kolektívnymi záujmami, že právo priamo alebo nepriamo poškodených obrátiť sa na súd je nedostatočné, že sa blíži koniec individualistickej koncepcie práva a spravodlivosti, že úsvit nového pluralizmu a nového práva sa črtá na obzore“ (D.A.R., séria I, č. 46, 21.02.1990, s. 1617).

3.5 Nedostatočná harmonizácia na úrovni Spoločenstva spôsobila, že sa vnútroštátne súdnictvo v nedávnej minulosti rozvíjalo veľmi odlišnými smermi. Rozdiely nemožno vysvetliť odlišnými základnými zásadami, ale skôr rozdielnymi tradíciami procesného práva. Tabuľky uvedené v prílohe dokumentujú najväčšie rozdiely na vnútroštátnej úrovni ⁽⁴⁾.

3.6 Na nevýhody tejto situácie veľmi skoro upozornili predovšetkým organizácie zastupujúce záujmy spotrebiteľov, ale tiež mnohí právnici a profesori práva Spoločenstva, ktorí poukázali na nerovnosť európskych občanov v prístupe k právu a spravodlivosti ⁽⁵⁾.

3.7 V inštitúciách Spoločenstva bolo až v roku 1985 v nadväznosti na konferenciu v Gente v roku 1982, usporiadanou pod záštitou Komisie, uverejnené memorandum o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti ⁽⁶⁾, v ktorom sa Komisia po prvýkrát zaoberala okrem iného systémami súdnej ochrany kolektívnych záujmov.

3.8 Avšak až v doplnujúcom oznámení zo 7. mája 1987 Komisia na základe uznesenia Európskeho parlamentu z 13. marca 1987 ⁽⁷⁾ skutočne oznámila svoj úmysel zaoberať sa možnosťou rámcovej smernice, ktorá by zaviedla všeobecné právo združení obhajovať pred súdom ich kolektívne záujmy a vyzvala Radu, aby uznala prvoradú úlohu združení spotrebiteľov ako prostredníkov a zároveň priamych činiteľov v prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti.

3.9 Taktiež Rada vo svojom uznesení z 25. júna 1987, venovanom výlučne otázke prístupu spotrebiteľov k spravodlivosti, podčiarkla významnú úlohu, ktorú by mali zohrávať združenia spotrebiteľov a vyzvala Komisiu, aby uvážila, či by v tejto oblasti bola vhodná iniciatíva na úrovni Spoločenstva ⁽⁸⁾.

3.10 Napokon v roku 1989 Komisia v rámci prípravy budúcich priorít pre oživenie politiky v oblasti ochrany spotrebiteľov vyjadrila vo svojom trojročnom programe ⁽⁹⁾ (1990 – 1992) názor, že podmienky prístupu k spravodlivosti a možnosti náhrady škody v mnohých členských štátoch sú neadekvátne z dôvodu ich nákladov, zložitosti a dĺžky potrebného času a že existujú problémy spojené s cezhraničnými operáciami. Oznámila, že uskutoční štúdie o potrebných opatreniach, pričom osobitnú pozornosť ⁽¹⁰⁾ bude venovať možnosti hromadných žalôb o náhradu škody spôsobenej spotrebiteľom.

3.11 Avšak až v roku 1993 Komisia obnovila verejnú diskusiu o tejto otázke uverejnením významného dokumentu, ktorým bola zelená kniha o prístupe spotrebiteľov k právnej ochrane a o urovaní spotrebiteľských sporov v rámci jednotného trhu ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ Štúdia Strediska pre spotrebiteľské právo Katolíckej univerzity v Lovani, vypracovaná pre Európsku komisiu (GR pre zdravie a ochranu spotrebiteľov), je taktiež vynikajúcim prehľadom, ktorý ukazuje dôsledky odlišných národných prístupov v riešení cezhraničných sporov, najmä keď sú spotrebiteľia z viacerých členských štátov poškodení rovnakými nepoctivými cezhraničnými obchodnými praktikami, nedostatkami tých istých výrobkov alebo zmluvami dohodnutými na diaľku, ktoré obsahujú rovnaké všeobecné nekalé zmluvné podmienky.

⁽⁵⁾ V súvislosti s touto literatúrou nemožno zabudnúť na priekopnícke dielo Jacqua van Compernolla *Le Droit d'action en justice des groupements*, Larcier, Brusel, 1972, ako i na kolektívne dielo *L'aide juridique au consommateur*, T. Bourgoignie, G. Delvax, F. Domont-Naert a C. Panier, CDC Bruylant, Brusel, 1981.

⁽⁶⁾ Memorandum bolo predložené Rade 4. januára 1985 a 7. mája 1987 bolo doplnené o oznámenie o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti. Okrem toho sa už v oznámení Komisie zo 4. júna 1985 na tému nového impulzu pre politiku v oblasti ochrany spotrebiteľa (KOM (85) 314 v konečnom znení), ktorého hlavné smery schválila Rada 23. júna 1986 (Ú. v. ES C 167, 5.6.1986), poukazuje na to, že klasické právne postupy sú pomalé a často nákladné v porovnaní so spornými čiastkami vo veciach ochrany spotrebiteľa a že v záujme riadnej ochrany práv spotrebiteľov je nevyhnutné disponovať vhodnými konzultačnými a opravnými prostriedkami.

⁽⁷⁾ Spravodajkyňou bola holandská poslankyňa, pani Boot. Jedným z bodov dokumentu, ktorý treba vyzdvihnúť, je po pozmeňujúcich návrhoch, ktoré predložili poslanci Squarcialupi a Pegado Liz, výzva adresovaná Komisii, aby navrhla smernicu harmonizujúcu právne predpisy členských štátov tak, aby zaručila ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a aby združenia spotrebiteľov mali možnosť obrátiť sa na súd v záujme kategórie, ktorú zastupujú a v záujme individuálnych spotrebiteľov (A2-152/86 z 21. novembra 1986 (PE 104.304)).

⁽⁸⁾ Uznesenie 87/C, Ú. v. ES C 176, 4.7.1987.

⁽⁹⁾ Rada schválila program 9. marca 1989 (Ú. v. ES C 99, 13.4.1989).

⁽¹⁰⁾ KOM(90) 98 v konečnom znení, 3. 5. 1990. Je to po prvýkrát, keď sa v oficiálnom dokumente Komisie používa pojem „hromadné“ žaloby.

⁽¹¹⁾ KOM(93) 576 v konečnom znení, 16. novembra 1993. Pre pochopenie tohto dokumentu treba pripomenúť skutočnosť, že v rokoch 1991 a 1992 sa z rôznych strán objavili diskusné iniciatívy o otázkach spojených s prístupom k právu a spravodlivosti, z ktorých treba spomenúť konferenciu o mechanizmoch odškodňovania spotrebiteľov, ktorú zorganizoval *Office of Fair Trading* so sídlom v Londýne v januári 1991, tretiu konferenciu o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti, ktorá sa pod záštitou Komisie a *Instituto do Consumidor* konala 21. – 23. mája 1992 v Lisabone, ako i konferenciu s názvom *La Protection du Consommateur Transfrontalier*, ktorú zorganizovalo luxemburské ministerstvo hospodárstva a ministerstvo rodiny a solidarity s podporou Komisie v októbri 1993 v Luxemburgu. Správy, ktoré z nich vzišli, majú i v súčasnosti veľký význam. V tomto období sa k tejto problematike vyjadrili tiež viacerí univerzitní odborníci a uznávaní právni poradcovia (pozri najmä *Group actions and Consumer Protection*, Thierry Bourgoignie, Col. Droit er Consommation, zv. XXVIII, 1992; *Group Actions and the Defence of the Consumer Interest in the European Community*, Anne Morin, INC, Francúzsko, 1990).

Totíž práve pri tejto príležitosti bola po prvýkrát hlbšie preskúmaná otázka zavedenia jednotného režimu súdneho príkazu na úrovni Spoločenstva, pričom mnohí sa domnievali, že tento súdny príkaz bude základom pre skutočnú kolektívnu žalobu na ochranu záujmov spotrebiteľov⁽¹²⁾.

3.12 Európsky parlament vo svojom uznesení z 22. apríla 1994⁽¹³⁾ dospel k záveru, že bude potrebné pristúpiť k určitej harmonizácii procesných pravidiel členských štátov a pre prípady, v ktorých ide až o určité sumy, prijať ustanovenia o možnosti zavedenia konania na úrovni Spoločenstva, ktoré by umožnilo rýchle riešenie cezhraničných sporov. V uznesení sa tiež uvádza, že by bolo treba do určitej miery harmonizovať podmienky týkajúce sa konania na dosiahnutie súdneho príkazu proti nezákonným obchodným praktikám.

3.13 Rovnako aj EHSV sa vo svojom stanovisku, ktoré bolo jednomyselne prijaté na plenárnom zasadnutí 1. júla 1994⁽¹⁴⁾, okrem iného odvoláva na zásadu všeobecného uznania práva združení spotrebiteľov podať žalobu s cieľom zastupovať kolektívne alebo všeobecné záujmy spotrebiteľov pred akýmkoľvek súdnym alebo mimosúdnym orgánom v akomkoľvek členskom štáte bez ohľadu na štátnu príslušnosť zainteresovaných strán, samotných združení alebo miesta sporu a výslovne vyzýva Komisiu, aby zaviedla jednotné konanie v oblasti kolektívnych žalôb a žalôb v spoločnom zastúpení s cieľom nielen zastaviť nezákonné praktiky, ale tiež dosiahnuť náhradu škody⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ Treba však zdôrazniť, že táto zelená kniha sa opiera o viaceré predchádzajúce rozhodnutia a dokumenty, ktoré ju podporujú a poskytujú jej základ pre politickú podporu nevyhnutnú pre jej prijatie. V marci 1992 Komisia poverila skupinu nezávislých odborníkov na čele s pánom Petrom Sutherlandom, aby vypracovala správu o fungovaní vnútorného trhu s cieľom vyhodnotiť dosah implementácie bielej knihy o vnútornom trhu.

V správe, ktorá bola uverejnená 26. októbra 1992 a ktorá sa zaoberá predovšetkým otázkou prístupu k spravodlivosti, sa uvádza, že v súvislosti s účinnou ochranou práv spotrebiteľa neexistuje žiadna istota. Ďalej správa vyjadruje obavy vyplývajúce z neúčinnosti Bruselského dohovoru z roku 1968 o vzájomnom uznávaní súdnych rozhodnutí a z toho vyplývajúcich ťažkostí pri dosiahnutí výkonu exekučného titulu vydaného súdom iného členského štátu. Napokon správa odporúča, aby sa Spoločenstvo urýchlene zaoberalo touto problematikou (odporúčanie č. 22). V reakcii na toto odporúčanie vzišlo Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu z 2. decembra 1992 o fungovaní vnútorného trhu po roku 1992 a pokračovaní Sutherlandovej správy (SEC(92) 2277 v konečnom znení). Pracovný dokument týkajúci sa strategického programu pre vnútorný trh, ktorý predstavila Komisia v júni 1993, uznal potrebu vytvoriť koherentný praktický rámec v oblasti prístupu k spravodlivosti, ktorý by obsahoval opatrenia zamerané na šírenie, transparentnosť a uplatňovanie práva Spoločenstva (KOM(93) 256 v konečnom znení). Okrem toho oznámenie Komisie Rade z 22. decembra 1993 upozornilo na skutočnosť, že dokončenie vnútorného trhu by mohlo viesť k zvýšeniu počtu prípadov, keď by osoby s bydliskom v jednom členskom štáte, žiadali dodržiavanie svojich práv v inom členskom štáte (KOM(93) 632 v konečnom znení).

Hoci podľa oznámenia neprislúcha Spoločenstvu usilovať sa o harmonizáciu, ktorá by odstránila špecifické črty rôznych vnútroštátnych právnych systémov, Komisia navrhla, že vyvinie úsilie zamerané na informovanie a vzdelávanie v oblasti práva Spoločenstva, na jeho transparentnosť a účinnosť a dôslednosť v uplatňovaní tohto práva, ako i na koordináciu a spoluprácu medzi členskými štátmi a Komisiou v oblasti spravodlivosti, čo ulahčila Maastrichtská zmluva a najmä jej tretí pilier. Toto úsilie vyústilo do uverejnenia zelenej knihy a širokých konzultácií, ktoré po nej nasledovali. Na svojom stretnutí 27. septembra 1993 (686. schôdza „vnútorný trh“) Rada dospela k názoru, že je prvoradé, aby sa prehĺbili úvahy o otázke prístupu k spravodlivosti, najmä na základe zelenej knihy, ktorú uverejnila Komisia na konci roka a ktorá sa mala zaoberať otázkou procedurálnych prostriedkov, ako i v prípade potreby otázkou zvýšenej transparentnosti sankcií. Práve v tomto období bola pre Komisiu vypracovaná významná štúdia, ktorej autormi sú Eric Balate, Cl. Nerry, J. Bigot, R. Techel, M.A. Munge, L. Dorr a P. Pawlas v spolupráci s A. M. Pettovichom, na tému *A right to group actions for consumer associations throughout the Community* (zmluva B5-1000/91/01 2369). Štúdia je i dnes považovaná za základnú prácu v tejto oblasti.

⁽¹³⁾ PE 207.674 z 9. marca, spravodajca: pán Medina Ortega.

⁽¹⁴⁾ CESE 742/94, spravodajca: pán Ataíde Ferreira (Ú. v. ES C 295, 22. 10. 1994). Záujem EHSV o túto tému nebol napokon nový. Ďalšie dokumenty, najmä dve stanoviská z vlastnej iniciatívy na tému dokončenia vnútorného trhu a ochrany spotrebiteľov, ktoré vypracoval pán Ataíde Ferreira a ktoré boli prijaté 26. septembra 1992 (CES 1115/91, Ú. v. ES C 339, 31.12.1991) a 24. novembra 1992 (CES 878/92, Ú. v. ES C 19, 25.1.1993) upriamili pozornosť Komisie na potrebu zistenia možnosti zavedenia hromadnej žaloby v oblasti riešenia cezhraničných sporov a uznania práva organizácií spotrebiteľov zastupovať spotrebiteľov v tak vnútroštátnych ako i cezhraničných sporoch (bod 5.42, CESE 1115/91, bod 4.12 dokumentu, CES 878/92 a oddiel 4 zaujímavej štúdie, ktorá sa nachádza v prílohe dokumentu a ktorú spoločne uskutočnili Eric Balate, Pierre Dejemppe a Monique Goyens (CES-93-003, s. 103 a nasledujúce).

⁽¹⁵⁾ Touto témou sa napokon zaoberal EHSV vo svojich neskorších stanoviskách, z ktorých vzhľadom na ich význam spomenieme stanovisko z vlastnej iniciatívy o príležitostiach a prekážkach v súvislosti s vnútorným trhom a ochranou spotrebiteľov, ktoré bolo prijaté na plenárnom zasadnutí 22. novembra 1995 (spravodajca: pán Ceballo Herrero) a v ktorom sa konštatovalo, že návrhy a odporúčania, ktoré predniesol EHSV vo svojom predchádzajúcom stanovisku o zelenej knihe (CES 1306/95), zatiaľ nenašli odozvu; stanovisko ku správe Komisie adresovanej Európskemu parlamentu a Rade na tému vnútorného trhu v roku 1994 (KOM(95) 238 v konečnom znení), kritizuje oneskorenie v účinnej implementácii vnútorného trhu, najmä v legislatívne v oblasti ochrany spotrebiteľov, a to predovšetkým v súvislosti s cezhraničnými vzťahmi (spravodajca: pán Vever, CES 1310/95 – Ú. v. ES C 39, 12.2.1996); stanovisko o prioritách pre spotrebiteľskú politiku v období 1996 – 1998, v ktorom výbor uvítal návrh smernice Komisie o súdnych príkazoch a akčnom pláne o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti, avšak vyhlásil, že so záujmom bude čakať na vývoj v tejto oblasti, pričom konštatoval, že vnútorný trh v tejto oblasti nie je zďaleka dokončený, a že vedomé dodržiavanie práv spotrebiteľov je základnou podmienkou pre získanie ich dôvery (spravodajca: pán Koopman, CES 889/96, Ú. v. ES C 295, 7.10.1996). Obavy podobného druhu sa objavili aj v stanovisku EHSV na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: dosah a účinnosť vnútorného trhu“ [neoficiálny preklad názvu] (KOM(96) 520 v konečnom znení, 23. apríla 1997), spravodajca: pán Pasolli, CESE 467/97 – Ú. v. ES C 206, 7.7.1997.

3.14 Členka Európskej komisie, pani Emma Bonino, sa hneď na začiatku stanovenia svojich priorit zamerala na vytvorenie postupu Spoločenstva, ktorý by umožnil rýchle riešenie cezhraničných sporov a na harmonizáciu podmienok upravujúcich konanie na účely dosiahnutia súdneho príkazu proti nezákonným obchodným praktikám spolu so vzájomným uznaním práva združení spotrebiteľov podať žalobu ⁽¹⁶⁾.

3.15 Následne bol 25. januára 1996 uverejnený návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúci sa súdneho príkazu v oblasti ochrany záujmov spotrebiteľov ⁽¹⁷⁾.

Táto smernica Komisie reagovala na odporúčanie Sutherlandovej správy, ako i na široko akceptované návrhy v zelenej knihe ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾.

3.16 Je nepopierateľné, že uvedená smernica spôsobila revolúciu v práve Spoločenstva, pretože Spoločenstvo po prvýkrát a všeobecným spôsobom vydalo právny predpis v oblasti týkajúcej sa občianskeho procesného práva ⁽²⁰⁾.

Návrh rozšíriť rozsah pôsobnosti na náhradu škody však nebol prijatý.

3.17 Komisia súčasne s tým vypracovala akčný plán týkajúci sa prístupu spotrebiteľa k spravodlivosti a riešenie spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu zo 14. februára 1996, v ktorom najskôr opísala a definovala problematiku spotrebiteľských sporov, preskúmala rôzne riešenia dostupné na vnútroštátnej úrovni a následne uviedla niektoré iniciatívy, ktoré plánovala uskutočniť. Iniciatívy zahŕňali preskúmanie možnosti, na základe ktorej by spotrebiteľia poškodení tým istým obchodným subjektom splnomocnili spotrebiteľské organizácie, aby *ex ante* zlúčili ich žaloby v záujme spojenia rovnakých individuálnych prípadov, ktoré by spoločne predložili tomu istému súdному orgánu ⁽²¹⁾.

3.18 V tejto súvislosti Európsky parlament vo svojom uznesení zo 14. novembra 1996 vyjadril názor, že prístup k spravodlivosti je základným ľudským právom a zároveň nevyhnutnou podmienkou pre zaručenie právnej istoty či už na vnútroštátnej úrovni alebo na úrovni Spoločenstva. Uznal tiež dôležitosť mimosúdnych postupov riešenia spotrebiteľských sporov, ale upozornil na potrebu zaručiť spotrebiteľovi po vyčerpaní všetkých mimosúdnych postupov riešenia sporov možnosť obrátiť sa na všeobecné súdy v súlade

⁽¹⁶⁾ Už počas svojho prvého verejného vystúpenia v Európskom parlamente 10. januára 1995 nová členka Komisie zodpovedná za oblasť ochrany spotrebiteľov uznala spotrebiteľskú politiku za záležitosť prvoradého významu v budovaní Európy občanov a výslovne sa zaviazala konkrétnym spôsobom pokračovať v už začatých konzultáciách v rámci zelenej knihy o prístupe k spravodlivosti.

V odpovedi na konkrétne otázky o situácii v oblasti prístupu k spravodlivosti členka Komisie uznala, že prístup spotrebiteľov k spravodlivosti nie je ani zďaleka uspokojivý a že dĺžka súdnych konaní v niektorých členských štátoch vážne škodí účinnosti spotrebiteľského práva.

⁽¹⁷⁾ KOM(95) 712 v konečnom znení.

⁽¹⁸⁾ Vzhľadom na zásady subsidiarity a proporcionality a právny základ, ktorým bol článok 100-A Zmluvy o Európskej únii, Komisia prijala ustanovenia o harmonizácii procesných pravidiel rôznych členských štátov týkajúcich sa niektorých opravných prostriedkov s nasledujúcimi cieľmi:

- zastavenie alebo zákaz akéhokoľvek aktu, ktorý porušuje záujmy spotrebiteľov chránené viacerými smernicami uvedenými v prílohe,
- opatrenia potrebné na nápravu účinkov porušenia vrátane uverejnenia rozhodnutia a
- uloženie finančnej sankcie strane, ktorá spor prehrala, a to v prípade nedodržania rozhodnutia v stanovenej lehote.

Ten istý návrh počítal s tým, že každý subjekt zastupujúci záujmy spotrebiteľov v jednom členskom štáte, keď sa porušenie, ku ktorému došlo v inom členskom štáte, dotýka záujmov, ktoré subjekt zastupuje, sa bude môcť obrátiť na súd alebo iný orgán tohto členského štátu, aby si uplatnil práva tých, ktorých zastupuje.

⁽¹⁹⁾ Konečný text smernice bol prijatý na zasadnutí Rady v zložení „spotrebiteľia“ v Luxemburgu 23. apríla 1998 kvalifikovanou väčšinou, pričom Nemecko hlasovalo proti. Konečná verzia, ktorá v značnej miere zohľadňuje vyslovené návrhy a pripomienky, bola uverejnená 11. júna 1998.

⁽²⁰⁾ Smernica 98/27/ES z 19. mája 1998, Ú. v. ES L 166, 11.6.1998. Treba pripomenúť, že Európsky parlament bol veľmi kritický voči rozsahu pôsobnosti a obmedzeniam návrhu a k pôvodnému textu predložil rôzne zmeny a doplnenia, najmä:

- rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice na všetky budúce smernice v oblasti ochrany záujmov spotrebiteľov,
- začlenenie organizácií a federácií zastupujúcich spotrebiteľov alebo podniky a pôsobiacich na európskej úrovni a nie výlučne na vnútroštátnej úrovni do kategórie subjektov s uznanou legitimitou.

EHSV v stanovisku, ktoré vypracoval pán Ramaekers, nesúhlasil s právnym základom návrhu, pretože sa domnieval, že právnym základom mal byť článok 129-A a nie článok 100-A Zmluvy. Nesúhlasil tiež s príliš obmedzeným rozsahom pôsobnosti a s povinnosťou predbežne sa obrátiť na orgán krajiny, v ktorej má byť podaná žaloba, pretože táto požiadavka môže zbytočne a v značnej miere oddialiť konanie (CES 1095/96 – Ú. v. ES C 30, 30.1.1997).

⁽²¹⁾ KOM(96) 13 v konečnom znení.

so zásadou právnej účinnosti a istoty. Vyzval preto Komisiu, aby vypracovala ďalšie návrhy zamerané na zlepšenie prístupu európskych občanov, ktorí nemajú bydlisko v danom členskom štáte, k súdnemu konaniu pred vnútroštátnymi súdmi a vyzval členské štáty, aby podporili úlohu združení spotrebiteľov ako zástupcov osôb spôsobilých podať sťažnosť a aby uznali tieto združenia za spôsobilé podať kolektívne žaloby/žaloby v kolektívnom záujme v prípade niektorých nezákonných obchodných praktík ⁽²²⁾.

3.19 Odvtedy sa zdá, že Európska komisia túto otázku odložila ⁽²³⁾.

EHSV sa naopak tejto otázke viackrát venoval, aby poukázal na potrebu nástroja Spoločenstva v oblasti občianskeho súdneho konania, ktorý by umožnil obhajovať súdnou cestou homogénne všeobecné, kolektívne alebo individuálne práva ⁽²⁴⁾.

3.20 Komisia iba nedávno znovu otvorila túto otázku vo svojej zelenej knihe o žalobách o náhradu škody pre porušenie antitrustových pravidiel ES ⁽²⁵⁾ v znení, ktoré treba citovať:

„Z praktických dôvodov je veľmi nepravdepodobné, ak nie nemožné, že spotrebiteľia a odberatelia s malými nárokmi na náhradu škody podajú žalobu o náhradu škody pre porušenie antitrustového práva. Preto by sa malo zvážiť, ako by sa dali tieto záujmy lepšie chrániť prostredníctvom kolektívnych žalôb. Okrem osobitej ochrany záujmov spotrebiteľov, môžu kolektívne žaloby poslúžiť na spojenie veľkého počtu malých žalôb do jednej žaloby, čo by ušetrilo čas i peniaze.“

3.21 EHSV vo svojom stanovisku z 26. októbra 2006 vyjadril podporu tejto iniciatívy a potvrdil potrebu kolektívnych žalôb, ktorých cieľom by bolo získanie náhrady škody, pretože „plnia kľúčové úlohy: i) účinná náhrada škôd, možnosť podávať žaloby o náhradu škody organizáciami v mene postihnutých spotrebiteľov, pomoc pri zabezpečení skutočného prístupu k spravodlivosti; ii) prevencia a odstraňovanie správania porušujúceho pravidlá hospodárskej súťaže, vzhľadom na väčší spoločenský dosah tohto typu žalôb“ ⁽²⁶⁾.

3.22 Medzičasom Komisia poverila Stredisko pre štúdie spotrebiteľského práva Katolíckej univerzity v Lovani významnou štúdiou o alternatívnych spôsoboch riešenia sporov. Štúdia bola nedávno uverejnená. Nezanedbateľná časť tejto 400-stranovej štúdie sa venuje opisu vnútroštátnych systémov kolektívnych súdnych prostriedkov na ochranu spotrebiteľov v 28 krajinách (25 členských štátov EÚ, Spojené štáty americké, Kanada a Austrália ⁽²⁷⁾).

⁽²²⁾ A-0355/96 (PE 253.833).

⁽²³⁾ Neznamená to však, že by sa v niektorých smerniciach *acquis communautaire* sporadicky neobjavovali odkazy na kolektívne opravné prostriedky ako vhodný a účinný nástroj pre zaručenie dodržiavania ustanovení týchto smerníc. Príkladom je článok 11 smernice 97/7/ES z 20. mája 1997 o zmluvách na diaľku alebo článok 13 smernice 2002/65/ES z 23. septembra 2002 o poskytovaní finančných služieb spotrebiteľom na diaľku.

⁽²⁴⁾ V tejto súvislosti pripomeňme:

— stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému účinkov rozšírenia EÚ na spotrebiteľskú politiku (bod 11.6, CESE 141/2005 – Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005),

— stanovisko na tému akčného programu Spoločenstva v oblasti zdravia a ochrany spotrebiteľa (obdobie rokov 2007 – 2013), (bod 3.2.2.2.1., CESE 230/2006 – Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006),

— stanovisko na tému právneho rámca politiky Spoločenstva na ochranu spotrebiteľa (CESE 594/2006 – Ú. v. EÚ C 185, 8.8.2006).

⁽²⁵⁾ KOM(2005) 672 v konečnom znení, 19. 12. 2005.

⁽²⁶⁾ Stanovisko CESE 1349/2006 – Ú. v. EÚ C 324, 30.12.2006, spravodajca: pán Sánchez Miguel. Táto téma už bola napokon spracovaná v stanovisku výboru z vlastnej iniciatívy „Právna úprava hospodárskej súťaže a ochrany spotrebiteľov“ (stanovisko CESE 949/2006 – Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006).

⁽²⁷⁾ Odkaz na štúdiu sa uvádza už v poznámke 4. Hoci je táto porovnávací štúdia komplexná, nezaobera sa situáciou v Bulharsku a Rumunsku a taktiež neberie do úvahy najnovší vývoj vo Fínsku, veľmi rozvinuté systémy v Brazílii, Izraeli a na Novom Zélande alebo návrhy, o ktorých prebieha diskusia vo Francúzsku a Taliansku. V súvislosti so systémom v Austrálii pozri *Consumer Protection Law*, J. Goldring, L.W. Mahler, J. McKeough a G. Pearson, The Federation of Press, Sydney, 1998; v súvislosti so systémom na Novom Zélande pozri *Consumer Law in New Zealand*, Kate Tokeley, Butterworth, Wellington, 2000; prehľad vývoja v Ázii, najmä v Indii a na Filipínach, v Hongkongu, Bangladeši, Thajsku a Indonézii obsahuje dielo *Developing Consumer Law in Asia*, dokumenty zo seminára IACL/IOCU, Kuala Lumpur, Faculty of Law, University of Malaya, 1994.

Komisia medzičasom zjavne iniciovala ďalšiu štúdiu na tému účinnosti a výkonnosti mechanizmov kolektívneho odškodnenia v Európskej únii (2007/S 55-067230, 20. 3. 2007).

3.23 Nová členka Komisie zodpovedná za oblasť ochrany spotrebiteľov, pani Magdalena Kuneva, vo viacerých vyhláseniach oznámila, že táto téma bude jednou z prioritných tém jej funkčného obdobia. Téma sa napokon objavuje aj v nedávnom oznámení *Stratégia spotrebiteľskej politiky EÚ 2007 – 2013* ⁽²⁸⁾. Túto problematiku potvrdili na nedávnej konferencii v Lisabone, ktorá sa konala z iniciatívy portugalského predsedníctva, členka Komisie, pani Neelie Kroes, ako i členka Komisie, pani Magdalena Kuneva ⁽²⁹⁾.

3.24 Rada ministrov OECD taktiež prijala odporúčanie na tému urovnania spotrebiteľských sporov a odškodnenia [C(2007)74 z 12. júla 2007]. Uznáva, že väčšina systémov fungujúcich v členských štátoch v oblasti urovnania sporov a odškodnenia bola zriadená s ohľadom na spory na vnútroštátnej úrovni a naďalej nie sú prispôbené na odškodňovanie spotrebiteľov pochádzajúcich z iných členských štátov.

4. Dôvody zavedenia hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva

4.1 Ak sa majú zohľadniť záujmy spotrebiteľov v členských krajinách a na úrovni Európskej únie, musí sa z právneho hľadiska uznať význam nielen hmotných práv, ale tiež primeraných procesných práv na účely uplatňovania týchto práv.

Treba tiež uviesť, že zvýšenie objemu cezhraničných operácií vyvolalo na európskej úrovni vznik spotrebiteľských sporov.

V mnohých prípadoch sa ukázalo, že individuálne riešenie sporov nestačí. Jeho náklady a zdĺhavosť v širokej miere prispievajú k neúčinnosti práv spotrebiteľov, najmä v prípadoch, keď ide o veľké množstvo spotrebiteľov (niekoľko tisíc až milión) poškodených tou istou praktikou a v prípadoch, keď je výška utrpenej individuálnej škody relatívne nízka. Postupný rozvoj „európskej spoločnosti“ spôsobuje tiež problémy s určením rozhodného práva, a preto by bolo želateľné, aby mohli európski občania uplatňovať svoje práva jednotne. V súčasnosti nekalé správanie, ku ktorému dochádza za rovnakých okolností vo viacerých členských štátoch, a ktoré spôsobuje rovnakú škodu, môže byť odškodnené iba v tých zriedkavých členských štátoch, v ktorých existuje systém hromadnej žaloby.

4.2 Ústavy všetkých členských štátov a Dohovor o ochrane základných ľudských práv a slobôd potvrdzujú práva na spravodlivé súdne konanie. Toto právo zahŕňa predovšetkým právo na užitočný a účinný prístup k súdu.

4.3 Existujúce právne systémy vždy neumožňujú občanom konkrétne a účinne spochybníť určité praktiky, ktoré ich poškodzujú, a obrátiť sa s vecou na súd.

Viaceré členské štáty riešili v priebehu niekoľkých desaťročí tento problém dvoma spôsobmi.

Najskôr priznali kolektívnemu záujmu spotrebiteľov právo ochrany prostredníctvom žalôb podaných buď správnomu orgánu alebo súdu. Ďalšie primerané riešenie predstavovalo tiež uznanie konania, v ktorom sa spojili individuálne žaloby. Takéto žaloby sú založené prevažne na hospodárnosti konania, pretože sa v ňom zhromaždia jednotlivé žaloby a zlúčia sa do jediného a jednotného konania.

⁽²⁸⁾ Bod 5.3. oznámenia Komisie KOM(2007) 99 v konečnom znení z 13. marca 2007. EHSV k tomuto dokumentu vydal stanovisko. Spravodajkyňou bola pani Darmanin.

⁽²⁹⁾ *Konferencia o kolektívnej žalobe: smerom ku európskej kolektívnej žalobe pre spotrebiteľov?* (9. – 10. novembra 2007), počas ktorej členka Komisie, pani Kroes, najmä uviedla, že spotrebiteľia nemajú iba práva, ale že tieto práva musia môcť účinne uplatňovať a ak je to nevyhnutné aj prostredníctvom súdu. Ďalej uviedla, že keďže spotrebiteľ môže podať iba individuálnu žalobu, žiaden spotrebiteľ takúto žalobu nepodá, a preto sú mechanizmy kolektívnej žaloby absolútne nevyhnutné. Iba takto budú môcť spotrebiteľia plne využívať jednotný trh. Členka Komisie, pani Kuneva, správne zdôraznila, že spotrebiteľia nebudú môcť plne využívať jednotný trh, ak sa nevytvoria účinné systémy, ktoré sa budú zaoberať ich žalobou a ktoré im poskytnú prostriedky na dosiahnutie primeranej náhrady škody. Ďalej uviedla, že kolektívne žaloby by mohli byť účinným nástrojom na posilnenie rámca prístupu k spravodlivosti, ktorý už bol pre spotrebiteľov vytvorený prostredníctvom alternatívnych riešení sporov a zavedenia konania v cezhraničných veciach s nízkou hodnotou sporu.

4.4 Vytvorenie európskej hromadnej žaloby by umožnilo prístup k spravodlivosti pre všetkých spotrebiteľov bez ohľadu na ich národnosť, finančné postavenie a rozsah utrpenej individuálnej ujmy. Ponúkla by tiež výhody obchodným subjektom z hľadiska hospodárnosti konania. Trovy takéhoto konania by boli nižšie ako trovy, ktoré by si vyžiadalo veľké množstvo individuálnych žalôb. Výhodou tohto konania by tiež bola právna istota, pretože v tom istom rozhodnutí by sa sústredilo riešenie pre nespočetné množstvo podobných žalôb ⁽³⁰⁾. Odstránila by napokon rozpory v právnych názoroch súdov európskych štátov, ktoré by museli rozhodovať o podobných sporoch.

System, spoločný pre všetky európske krajiny, by umožnil lepšiu ochranu spotrebiteľov a zároveň by posilnil dôveru obchodných subjektov, a teda by podporil obchod v rámci Európskej únie.

4.5 Takto definovaná žaloba by pozitívne ovplyvnila oblasť medzinárodného práva súkromného s ohľadom na ťažkosti pri interpretácii a uplatňovaní noriem riešenia zmluvných a mimozmluvných sporov (Rím I a Rím II). Rovnako by umožnila presne definovať pravidlá súdnej právomoci, uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (nariadenie 44/2001) ⁽³¹⁾.

4.6 Zvýšené uplatňovanie opravných opatrení by takto posilnilo spotrebiteľské právo, čím by sa spotrebiteľom umožnila spravodlivá náhrada škody a účinná ochrana „slabšej strany“, čo je základnou zásadou práva Spoločenstva. Týkalo by sa to predovšetkým nedávnej smernice o nekalých obchodných praktikách. Tieto praktiky sú často nekalé súčasne vo viacerých členských štátoch, poškodzujú mnohých spotrebiteľov, pričom títo nemôžu spoločne žiadať náhradu. Spoločná žaloba je nevyhnutným procedurálnym doplnením pri účinnom uplatňovaní tejto smernice.

Uznanie hromadnej žaloby v oblastiach, ktoré pokrývajú všetky doteraz známe smernice v oblasti ochrany spotrebiteľov transponované členskými štátmi, by tak zvýšilo účinnosť týchto smerníc.

Bolo by potrebné, aby sa tieto ustanovenia uplatňovali tiež v prospech malých a stredných podnikov, ktoré sa nachádzajú v podobnej situácii.

4.7 Uplatňovanie kolektívneho súdneho konania na úrovni Spoločenstva ako posledného prostriedku nápravy v úsilí o riešenie sporov by samozrejme nijako nezasahovalo do systému mimosúdneho riešenia spotrebiteľských sporov, ktoré získali bezvýhradný súhlas EHSV a ktorých potenciál sa musí ešte hlbšie preskúmať a rozvinúť.

5. Terminológia

5.1 Pre správne vymedzenie predmetu návrhu sa treba dohodnúť na type danej súdnej žaloby.

Syntéza systémov prijatých v členských štátoch ukazuje, že označenie a obsah rôznych typov žalôb sa veľmi líši. Je teda nevyhnutné rozlišovať medzi zastupujúcimi žalobami, žalobami v kolektívnom záujme a hromadnými žalobami.

⁽³⁰⁾ Ako správne pripomenul Patrick von Braunmuhl počas seminára *Leuven Brainstorming Event on Collective Redress*, ktorý usporiadala Európska komisia 29. júna 2007, hromadné žaloby by mohli znížiť počet individuálnych prípadov vyplývajúcich zo špecifickej udalosti. Najmä v systéme *opt-out* môže podnik v jedinom konaní urovnať veľké množstvo žiadostí spotrebiteľov. Môže rokovať s malou skupinou zástupcov všetkých zainteresovaných spotrebiteľov a sústrediť prostriedky na jedinú vec ako tieto prostriedky rozptýliť medzi viaceré. Dokonca i v prípade, keď je dobrovoľné vyriešenie sporu nemožné a ak musí rozhodnúť súd, je právna istota lepšie garantovaná, ak rozhodnutie pokrýva všetky prípady spojené s rovnakou udalosťou alebo rovnakým porušením.

⁽³¹⁾ Tento bod bol podrobne rozpracovaný na seminári *Rím I a Rím II*, ktorý 12. a 13. novembra 2007 zorganizovalo portugalské predsedníctvo spolu s nemeckým a slovínskym predsedníctvom a Akadémiou európskeho práva v Lisabone.

5.2 Zastupujúcu žalobu môžu podávať iba združenia spotrebiteľov alebo správne subjekty (napr. verejný ochranca práv) s cieľom dosiahnuť ukončenie konania, ktoré je v rozpore s právami spotrebiteľov a v niektorých krajinách dokonca s cieľom zrušiť nekalé alebo zakázané ustanovenia v spotrebiteľských zmluvách.

5.3 Žaloba v kolektívnom záujme poskytuje združeniam spotrebiteľov možnosť podať alebo nepodať žalobu na súd v prípade, keď je poškodený kolektívny, všeobecný záujem spotrebiteľov buď porušením konkrétneho ustanovenia hmotného práva alebo všeobecnej normy konania. Kolektívny záujem nie je súčtom individuálnych záujmov spotrebiteľov a približuje sa všeobecnému záujmu.

5.4 Hromadná žaloba je súdna žaloba, ktorá umožňuje veľkému počtu osôb dosiahnuť uznanie svojich práv a získať náhradu škody. Z technického hľadiska teda predstavuje kolektívne procesné uplatnenie individuálnych práv.

5.5 Hromadná žaloba nie je určená iba pre oblasť ochrany spotrebiteľov a hospodárskej súťaže.

V tomto stanovisku sa však vzťahuje iba na hmotné oblasti, tak ako ich uznáva právo Spoločenstva.

5.6 Pre toto stanovisko sa teda navrhuje používať pojem „hromadná žaloba“⁽³²⁾.

6. Právny základ

6.1 Právny základ politiky ochrany spotrebiteľov je obsiahnutý v hlave XIV Zmluvy s názvom „Ochrana spotrebiteľa“.

Je zjavné, že článok 153 predstavuje významný podnet k úvahe.

6.2 Totiž hoci sa spotrebiteľské právo rozvíjalo hlavne na základe, ktorý tvorí článok 95 Zmluvy, politika ochrany spotrebiteľa v tejto podobe zjavne predstavuje opatrenie určené na podporu hospodárskych záujmov spotrebiteľov.

6.3 Je nesporné, že hromadná žaloba zabezpečí vysokú úroveň ochrany a umožní združeniam spotrebiteľov organizovať sa s cieľom chrániť záujmy spotrebiteľov, teda v záujme zabezpečenia spravodlivej náhrady škody v prípade porušenia práv, ktoré im priznáva celé právo Spoločenstva vrátane práva hospodárskej súťaže.

6.4 Hromadná žaloba na úrovni Spoločenstva tiež prispeje k lepšiemu fungovaniu vnútorného trhu v prospech spotrebiteľov, čo je cieľom preskúmania vnútorného trhu. Spotrebiteľia budú mať väčšiu dôveru pri rozvíjaní cezhraničného obchodu⁽³³⁾.

⁽³²⁾ Podrobnú komparatívnu analýzu rôznej terminológie, ktorá sa používa vo viacerých členských štátoch a jej význam v každom jazyku, obsahuje článok autorov Louis Degosa a Geoffrey V. Morsona s názvom *Class system* uverejnený v novembri 2006 v časopise *Los Angeles Lawyer Magazine* na strane 33 a nasledujúcich. V Írsku sa používa výraz „multi-party litigation“ (MPL). V Anglicku sa používajú výrazy „group litigation order“ (GLO) alebo jednoducho „group action“. V Nemecku výraz „Gruppenklage“, vo Švédsku „Grupptalan“ alebo „collective lawsuit“, v Portugalsku „popular lawsuit“ a v Maďarsku „combined lawsuit“.

⁽³³⁾ Pozri Oznámenie Komisie – Jednotný trh pre Európu 21. storočia (KOM(2007) 724 v konečnom znení, 20. novembra 2007).

6.5 Možno tiež argumentovať tým, že vzhľadom na to, že by išlo o čisto súdny nástroj, mohli by byť ako vhodný právny základ použité články 65 a 67. Totiž práve na tomto právnom základe Komisia od roku 1996 navrhla a Európska rada a Európsky parlament schválili rad právnych nástrojov v oblasti občianskeho procesného práva na úrovni Spoločenstva ⁽³⁴⁾.

O tomto riešení by sa mohlo uvažovať, pokiaľ by sa hromadná žaloba mohla použiť tak na cezhraničné spory, ako i na vnútroštátne spory v oblastiach iných ako je spotrebiteľské právo.

6.6 V každom prípade bude musieť hromadná žaloba rešpektovať zásady subsidiarity a proporcionality a nebude môcť presiahnuť potrebnú mieru na zabezpečenie cieľov Zmluvy v prípade, že tieto ciele nebudú môcť dostatočne dosiahnuť členské štáty, a teda bude ich možné lepšie uskutočniť na úrovni Spoločenstva.

6.7 Musí tiež dodržiavať zásady a mechanizmy uvedené v odporúčaní Rady ministrov OECD (Rec. C (2007) 74 z 12. júla 2007, ktoré sú spoločné pre všetky členské štáty napriek rôznorodosti ich právneho prostredia.

⁽³⁴⁾ Ako príklad uvádzame:

- Zelená kniha o prístupe spotrebiteľov k spravodlivosti a riešeniu spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu (KOM(93) 576 v konečnom znení).
- Odporúčanie Komisie z 12. mája 1995 o platobných lehotách v obchodných transakciách, Ú. v. ES L 127, 10.6.1995 a súvisiace oznámenie Komisie Ú. v. ES C 144, 10.6.1995.
- Oznámenie Komisie o akčnom pláne týkajúcom sa prístupu spotrebiteľa k spravodlivosti a riešeniu spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu zo 14. februára 1996 (KOM(96) 13 v konečnom znení).
- Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu na tému zvýšenej účinnosti v získaní a vo výkone rozhodnutí v Európskej únii (KOM(97) 609 v konečnom znení, Ú. v. ES C 33, 31.1.1998).
- Smernica 98/27/ES Európskeho parlamentu a Rady z 19. mája 1998 o súdnych príkazoch na ochranu spotrebiteľských záujmov, Ú. v. ES L 166, 11.6.1998.
- Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (Ú. v. ES L 160, 30.6.2000). Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Ravoet (CES 79/2001 z 26. januára 2000, Ú. v. ES C 75, 15.3.2000).
- Nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností k spoločným deťom manželov, tamže. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Braghin (CES 940/1999 z 20. októbra 1999, Ú. v. ES C 368, 20.12.1999).
- Nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch, tamže. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Hernández Bataller (CES 947/1999 z 21. októbra 1999, Ú. v. ES C 368, 20.12.1999).
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/35/ES z 29. júna 2000 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách, Ú. v. ES L 200, 8.8.2000.
- Program opatrení určených na uplatnenie princípu vzájomného uznávania rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES C 12, 15.5.2001).
- Rozhodnutie Rady z 28. mája 2001 zriaďujúce Európsku súdnu sieť v občianskych a obchodných záležitostiach, Ú. v. ES L 174, 27.6.2001. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Rétureau (CES 227/2001 z 28. februára 2001, Ú. v. ES C 139, 11.5.2001).
- Nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. ES L 174, 27.6.2001. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Hernández Bataller (CES 228/2001 z 28. februára 2001, Ú. v. ES C 139, 11.5.2001).
- Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Brusel I), Ú. v. ES L 12, 16.1.2001. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Malosse (CES 233/2000 z 1. marca 2000, Ú. v. ES C 117, 26.4.2000).
- Zelená kniha o alternatívnych spôsoboch riešenia súdnych sporov v občianskych a obchodných veciach (KOM (2002) 196 v konečnom znení, 19. 4. 2002).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky, Ú. v. EÚ L 143 z 30.4.2004. Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán G. Ravoet (CESE 1348/2002 z 11. decembra 2002, Ú. v. EÚ C 85, 8.4.2003).
- Návrh nariadenia, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (KOM(2005) 87 v konečnom znení, 15. 3. 2005). Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Pegado Liz (CESE 243/2006 zo 14. februára 2006).
- Zelená kniha o zlepšení účinnosti výkonu rozsudkov v Európskej únii – Zablockovanie bankových účtov (KOM (2006) 618 v konečnom znení). Stanovisko EHSV k návrhu nariadenia vypracoval pán Pegado Liz (CESE 1237/2005 z 26. septembra 2007).
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006 (Ú. v. EÚ L 399, 30.12.2006), ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze (KOM(2004) 173 v konečnom znení, 19. 3. 2004). Stanovisko EHSV k danej problematike vypracoval pán Pegado Liz (CESE 133/2005 z 22. februára 2005).

7. Parametre hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva

7.1 Hromadná žaloba nesmie mať túto podobu

7.1.1 Hromadná žaloba nesmie byť zastupujúcou žalobou

7.1.1.1 Zastupujúcu žalobu môžu podávať iba niektoré osobitne splnomocnené subjekty (združenia spotrebiteľov, verejný ochranca práv). Spotrebiteľia všeobecne nemôžu získať náhradu škody spôsobenej jednotlivcom.

7.1.1.2 Hlavným cieľom tohto postupu je ukončenie konania, ktoré je v rozpore s právami spotrebiteľov, prípadne v niektorých krajinách zrušenie nekalých alebo nezákonných ustanovení v spotrebiteľských zmluvách, keď súd nemôže uložiť žiadnu náhradu škody.

7.1.1.3 Niektoré krajiny upravili tieto mechanizmy tak, aby umožňovali odškodnenie spotrebiteľov. Táto náhrada však nie je vyplatená jednotlivým spotrebiteľom, ale ponechávajú si ju zastupujúce subjekty alebo je vyplatená štátu na sociálne účely.

7.1.1.4 Tento mechanizmus teda v praxi nezodpovedá skutočnej hromadnej žalobe, v ktorej sú všetci spotrebiteľia odškodnení v jednom súdnom konaní.

7.1.2 Hromadná žaloba nesmie byť americkou *class action*

7.1.2.1 Zavedenie európskej hromadnej žaloby nesmie vyústiť do vytvorenia americkej *class action* v Európe. Sústava súdov Spojených štátov amerických je veľmi odlišná od sústavy súdov členských štátoch. Slabé miesta *class action*, ktoré sa uvádzajú ako zdroj nežiaducich odchýlok, sú tejto súdnej sústave vlastné a v Európe by k nim nemohlo dôjsť.

7.1.2.2 Súdne rozhodnutia v Spojených štátoch amerických vynáša porota z ľudu a volení sudcovia. Toto zvláštne zloženie, ktoré sa odlišuje od väčšiny členských štátov (s profesionálnymi sudcami), veľmi často vedie k tomu, že niektoré súdy pripúšťajú vymyslené žaloby a vydávajú rozhodnutia, ktoré sú príliš v prospech žalobcu, čo vedie spotrebiteľov k podávaniu žalôb na určité súdy, radšej ako na súdy, o ktorých sa vie, že zaujímajú menej priaznivý postoj (*forum shopping*).

7.1.2.3 Európska hromadná žaloba by naopak chránila pred *forum shopping*, pretože by sa vytvoril jediný typ súdneho konania v každom členskom štáte, ktorý by znamenal, že priebeh konania a rozhodnutie súdu by boli rovnakej povahy bez ohľadu na súd alebo štát, ktorý by si žalobca vybral.

7.1.2.4 Kompenzačnú náhradu škody môže v Spojených štátoch dopĺňať represívna náhrada škody. Tieto náhrady, ktoré stanovuje porota a volení sudcovia, často dosahujú astronomické sumy. Vo väčšine európskych štátov represívne náhrady škôd neexistujú.

7.1.2.5 Advokáti sú odmeňovaní na základe všeobecného systému *contingency fees*. Ide o určitý druh *pactum de quota litis*, kedy advokáti, ktorí môžu byť sami žalobcami, sa pripoja k výsledku žaloby. Vo väčšine členských krajín EÚ tento systém zakazuje buď zákon alebo etické kódexy advokátov.

7.2 Základná voľba: *opted-in* alebo *opted-out*

Štúdiá o konaniach vo veci hromadnej žaloby prijatých v členských štátoch umožňuje ich klasifikáciu z hľadiska hlavného mechanizmu, ktorým sa začne konanie o žalobe a z hľadiska účasti spotrebiteľa na konaní. V prípade, že spotrebiteľ musí dobrovoľne prejavíť vôľu stať sa účastníkom konania, hovoríme o mechanizme *opt-in*. V prípade, že začatie konania automaticky znamená účasť tohto spotrebiteľa na konaní bez toho, aby musel prejavíť vôľu, hovoríme o mechanizme *opted-out*. V tomto prípade má však spotrebiteľ vždy možnosť vystúpiť z konania. Vypracovanie európskej hromadnej žaloby teda nutne zahŕňa voľbu mechanizmu, ktorý bude základom takejto žaloby.

7.2.1 *Opted-in* a pilotná vec

7.2.1.1 Podľa systému nazývaného *opted-in* musí osoba prejsť vôľou stať sa účastníkom konania. Zainteresované osoby sa teda musia prejsť a výslovne pripojiť k žalobe pred vynesением rozhodnutia.

Súčasne s mechanizmom *opted-in* sa tiež vyvinuli mechanizmy nazývané pilotné veci (*test cases*) alebo opierajúce sa o prvý deklaratívny rozsudok. Tieto konania sa podobajú skupinovým žalobám založeným na *opted-in*, pretože i tu musia zainteresované osoby vyjadriť vôľu stať sa účastníkmi konania a podať individuálne žaloby. Zvláštnosťou tohto mechanizmu je však skutočnosť, že sudca si vyberie jednu z individuálnych žalôb a rozhodne iba o tejto veci. Vynesené rozhodnutie v rámci konania v pilotnej veci platí pre všetky ostatné individuálne žaloby, ktoré súd zaregistroval.

7.2.1.2 Výhody tohto mechanizmu

7.2.1.2.1 Každý člen skupiny musí vyjadriť vôľu stať sa účastníkom konania a to spravidla zápisom do registra. Ide tu teda o výslovne vyjadrenie vôle, ktoré zodpovedá zásade slobodne sa obrátiť na súd. Žalobca koná v mene zainteresovaných osôb iba po získaní ich formálneho súhlasu.

7.2.1.2.2 Mechanizmus *opted-in* umožňuje určiť *ex ante* očakávaný rozsah náhrady škody. Pre žalovanú stranu, proti ktorej smeruje žiadosť o náhradu škody, je to dôležité nielen zo všeobecného hľadiska, ale aj kvôli možnosti uzatvoriť poistenie, ktoré by mohlo pokryť určitú časť predpokladanej náhrady škody. Na oprávnené žiadosti o náhradu škody by takto boli vyhradené dostatočné finančné prostriedky.

7.2.1.2.3 V konaní v pilotnej veci sa predkladá sudcovi na preskúmanie jediný individuálny spis. Pre sudcu to znamená úsporu času a väčšiu efektívnosť, pretože môže rozhodnúť o zodpovednosti obchodného subjektu na základe jedinej veci.

7.2.1.3 Nevýhody tohto mechanizmu

7.2.1.3.1 Tieto mechanizmy sa ťažko riadia a sú nákladné vzhľadom na to, že zainteresované osoby musia prejsť vôľou stať sa účastníkmi konania a musia vypracovať individuálnu žalobu. Vedenie individuálnych spisov sa pri veľkom počte zainteresovaných osôb stáva zložitou záležitosťou.

7.2.1.3.2 Spôsobuje to veľké prieťahy v konaní, pretože súd musí organizovať a spracovať každý individuálny spis. V prípade obrovského počtu sporov, z ktorých vychádza väčšina hromadných žalôb, je škoda spôsobená jednotlivcom relatívne homogénna a často si nevyžaduje individuálne preskúmanie.

7.2.1.3.3 V pilotnej veci sudca nie vždy určí výšku náhrady škody a niekedy postúpi vec na individuálne konanie. Spôsobuje to problémy vo vedení konania a predlžovanie dĺžky konania.

7.2.1.3.4 Štúdiá o hromadných žalobách v rámci mechanizmu *opted-in* alebo o pilotnej veci uplatňovaných v krajinách disponujúcich týmto mechanizmom ukazuje, že veľká časť spotrebiteľov nepodáva na súd žalobu z dôvodu nedostatku vhodných informácií o existencii takehoto konania. Veľká časť zainteresovaných osôb sa tiež odmieta obrátiť na súd, pretože im v tom bránia materiálne, finančné a psychologické prekážky, ktoré súdne konanie sprevádzajú (požiadavky na čas, peniaze a obrovská zložitosť).

7.2.1.3.5 Počet osôb, ktoré skutočne konajú, sa teda výrazne líši od počtu potenciálne zainteresovaných osôb. Náhrada škody spotrebiteľom preto nie je úplná. Prípadný zisk, ktorý nezákonnou praktikou nadobudol obchodný subjekt, môže teda z väčšej časti ostať v jeho rukách. Odradzujúci účinok konania nie je dosiahnutý.

7.2.1.3.6 Tieto mechanizmy predstavujú tiež problém z hľadiska relatívneho účinku *res iudicata*. Dosiahnuté rozhodnutie v rámci konania o hromadnej žalobe je platné iba pre osoby, ktoré sa k žalobe pripojili. Spotrebiteľia, ktorí nevyjadrili vôľu zúčastniť sa na konaní, budú môcť podať na súd individuálne žaloby, ktoré môžu vyústiť do rozhodnutí v rozpore s rozhodnutím vynesением v rámci hromadnej žaloby.

7.2.2 Opted-out

7.2.2.1 Tradičná hromadná žaloba je založená na systéme *opted-out*, ktorý do žaloby štandardne začlení všetky obeť určitého správania s výnimkou osôb, ktoré výslovne vyjadrili vôľu nezúčastniť sa na konaní.

Niektoré európske štáty sa inšpirovali týmto mechanizmom a vypracovali svoje vlastné postupy v prípade hromadných žalôb.

7.2.2.2 Výhody tohto mechanizmu

7.2.2.2.1 Analýza vnútroštátnych systémov založených na systéme *opted-out* dokazuje, že takéto konanie sa jednoduchšie vedie a je účinnejšie v porovnaní s inými mechanizmami, ktoré prijali niektoré členské štáty.

7.2.2.2.2 Zainteresovaným osobám zaručuje skutočný prístup k spravodlivosti, a tým aj dokonca spravodlivú a účinnú náhradu škody pre všetkých spotrebiteľov, ktorí boli poškodení v dôsledku určitých praktík.

7.2.2.2.3 Toto konanie zabraňuje administratívnym ťažkostiam tak na strane žalobcu, ako i súdu (členovia skupiny sa totiž prihlásia až po skončení konania a nie pred jeho začiatkom).

7.2.2.2.4 Okrem toho má na stranu zodpovednú za spôsobenú škodu skutočný odradzujúci účinok, pretože táto strana je nútená odškodniť všetky osoby, ktoré utrpeli určitou obchodnou praktikou, a prípadne je nútená vrátiť nezákonný zisk plynúci z tejto obchodnej praktiky.

7.2.2.2.5 Treba tiež zobrať do úvahy výhody, ktoré ponúka tento typ konania obchodným subjektom. Hromadná žaloba umožňuje úsporu ľudských a finančných zdrojov a vyššiu efektívnosť pri obhajobe obchodného subjektu. Namiesto toho, aby obchodný subjekt musel súčasne viesť veľké množstvo podobných sporov na veľkom množstve rôznych súdov, si pripravuje prostriedky obhajoby iba pred jediným súdom.

7.2.2.3 Nevýhody tohto mechanizmu

7.2.2.3.1 Tento mechanizmus by mohol byť považovaný za mechanizmus v rozpore s ústavnými zásadami niektorých krajín a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, najmä so zásadou slobodne sa obrátiť na súd, pretože jednotlivci sa automaticky, bez výslovného vyjadrenia ich súhlasu so žalobou, stávajú súčasťou skupiny. Ak zainteresované osoby nepožiadajú o vylúčenie, mohli by byť viazané vneseným rozhodnutím.

Je však celkom možné zachovať túto individuálnu slobodu a to tak, že sa zainteresovaným osobám zašle osobná informácia, čo umožní predpokladať, že osoby, ktoré po prijatí informácie nepožiadali o vylúčenie, dali tichý súhlas s účasťou na konaní. Ďalšou možnosťou je poskytnúť členom skupiny právo vystúpiť z konania v ktoromkoľvek štádiu a dokonca aj po vynesení rozhodnutia a v prípade, že je rozhodnutie v ich neprospech, umožniť im podať individuálnu žalobu.

7.2.2.3.2 Zachovali by sa taktiež práva na obhajobu ako zásada kontradiktórnosti konania a zásada rovnosti zbraní: obchodný subjekt musí mať možnosť použiť individuálne prostriedky obhajoby voči jednej z obetí, ktorá je členom skupiny. Táto zásada je spojená so zásadou spravodlivého súdneho konania v článku 6 dohovoru. V rámci systému *opted-out* asi totiž všetky zainteresované osoby nebudú menovite určené alebo nebudú obchodnému subjektu známe. Obchodný subjekt teda nebude môcť uplatniť individuálne prostriedky obhajoby.

Avšak v rámci hromadnej žaloby sú individuálne situácie nutne rovnaké a sudca je garantom, že tomu tak je. Príčinami spotrebiteľských sporov a sporov v oblasti hospodárskej súťaže sú hlavne zmluvy, a teda situácie zainteresovaných osôb sú takmer totožné. Dôvod žaloby (*causa petendi*) je jediný a rovnaký. Ťažko si preto predstaviť, že by obchodný subjekt mohol voči jednému spotrebiteľovi použiť špecifický prostriedok obhajoby.

Sudca môže v každom štádiu konania zamietnuť žalobu, ak konštatuje veľké rozdiely v skutkovom alebo právnom stave.

Napokon pri stanovovaní výšky náhrady škody môže sudca vytvoriť podskupiny, aby určil predovšetkým výšku náhrady škody v závislosti od individuálnych situácií, a teda v závislosti od prípadného zmiernenia zodpovednosti.

7.2.3 *Opted-out a opted-in* podľa druhu sporu

7.2.3.1 Systém, ktorý si nedávno zvolili v Dánsku a Nórsku, kombinuje systém *opted-in* a *opted-out*. Ak ide o veci s nízkou hodnotou sporu, o podobné žaloby alebo ak je ťažké viesť konanie podľa systému *opted-in*, sudca si môže zvoliť systém *opted-out*. V spotrebiteľskej oblasti existuje mnoho sporov, v ktorých spotrebiteľia nemajú možnosť využiť účinné individuálne opravné prostriedky z dôvodu značného počtu zainteresovaných jednotlivcov a nízkych súm, o ktoré v spore ide. Konanie založené na *opted-out* umožňuje zohľadniť všetky zainteresované osoby a dosiahnuť sankciu zodpovedajúcu prípadnému nezákonnému zisku. V prípade sporov, v ktorých je škoda spôsobená jednotlivcom vysoká, sa zvolí systém *opted-in*, z ktorého vyplýva, že každý spotrebiteľ musí prejavíť vôľu stať sa účastníkom konania.

7.2.3.2 Výhody tohto mechanizmu

V hromadných sporoch je vedenie konania uľahčené. Účinná publicita pomáha dosiahnuť cieľ, ktorým je získanie nápravy. Odradzujúci účinok je rovnako splnený.

Účinná náhrada škody a odradzujúci účinok kompenzujú možné porušenia ústavných zásad a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

7.2.3.3 Nevýhody tohto mechanizmu

Treba najskôr poukázať na ťažkosti spojené s určením hranice medzi dvoma mechanizmami *opted-in* a *opted-out*. Obe dve uvedené krajiny prijali tieto mechanizmy iba nedávno, a preto zatiaľ nie je známy konkrétny prípad. V príslušných právnych predpisoch sa uvádza, že ide len o hromadné spory týkajúce sa malých súm a pri ktorých nemožno očakávať individuálne konanie.

Problém nejasne stanovenej hranice by mohol vyvolať veľmi dlhé diskusie v priebehu konania a byť príčinou odvolaní, ktoré predĺžia dĺžku konania.

7.3 Úloha sudcu

7.3.1 Pri takomto konkrétnom type konania s veľkým počtom žalobcov má otázka právomocí udelených sudcovi zásadný význam.

7.3.2 Vo väčšine systémov *opted-out* totiž sudca v prvom štádiu konania skúma prijateľnosť žaloby. V pilotných veciach tomu zodpovedá preskúmanie individuálneho spisu.

7.3.2.1 Štádium skúmania prijateľnosti veci umožňuje vylúčiť hneď na začiatku konania všetky žaloby, ktoré sú zjavne neopodstatnené alebo vymyslenej povahy a ktoré by nezákonným spôsobom mohli poškodiť povesť žalovanej strany, ak by došlo k prípadom zneužívania súdneho konania alebo nevhodným konaniam.

7.3.2.2 Garantom riadneho priebehu štádia skúmania prijateľnosti je sudca. Je na ňom, aby overil splnenie zákonom stanovených podmienok pre podanie hromadnej žaloby.

7.3.2.3 Ide najmä o tieto podmienky:

- samotná existencia sporu (spor žalobcu nesmie byť premlčaný),
- zloženie skupiny nesmie znemožňovať spoločné konanie alebo konanie zahŕňajúce mandát,
- právne alebo skutkové otázky musia byť spoločné pre členov skupiny (rovnaký dôvod žaloby, tzv. *causa petendi*),
- žaloba smerujúca proti obchodnému subjektu musí byť koherentná s namietanými skutočnosťami (žalobca má na prvý pohľad oprávnený nárok, podmienka *fumus boni iuris*),
- žalobca je schopný primeraným spôsobom zastupovať a ochraňovať záujmy členov skupiny.

7.3.3 V ďalšom štádiu je rovnako dôležité, aby mohol sudca potvrdiť alebo zamietnuť prípadný návrh transakcie, ak usúdi, že nie je v záujme členov skupiny. Na tento účel musí mať väčšie právomoci ako len právomoc schvaľovať transakcie, ktorú mu v súdnictve väčšina členských štátov zvyčajne udeľuje zákon.

7.3.4 Vzhľadom na zvláštnosť povahy takéhoto konania je tiež nevyhnutné stanoviť vhodné podmienky predkladania dôkazov. Sudca musí mať možnosť použiť právomoc vydať súdny príkaz pre žalovanú stranu alebo tretiu osobu, aby získal dokumenty alebo musí mať tiež možnosť nariadiť opatrenia súvisiace s vyšetrovaním na účely získania nových dôkazov. Právne predpisy týkajúce sa zavedenia hromadnej žaloby musia výslovne ustanovovať, že sudca nemôže odmietnuť takto konať, pokiaľ o to požiada žalobca.

7.3.5 V záujme toho, aby mohli sudcovia čo najlepšie vykonávať tieto právomoci, je nevyhnutné prijať ustanovenia o tom, že iba niektoré, menovite určené súdy, budú príslušné zaoberať sa hromadnými žalobami. Bolo by teda potrebné prispôsobiť súdne štruktúry v členských štátoch a zabezpečiť špeciálne vzdelávanie pre sudcov týchto súdov.

7.4 Účinná náhrada škody

7.4.1 Hromadná žaloba musí umožniť poškodenému žiadať o náhradu materiálnej ujmy (finančná), telesnej ujmy, ako i o náhradu ujmy vzniknutej v dôsledku bolesti a utrpenia (*pretium doloris*) a inej nemajetkovej ujmy. Cieľom žaloby je súčasne odškodniť spotrebiteľov a odradiť od ďalšieho nezákonného konania, a preto je nutné prijať ustanovenia o možnosti náhrady všetkých foriem ujmy. Rovnako treba poskytnúť súdom jednoduché, finančne málo náročné a transparentné metódy hodnotenia tak, aby sa neupustilo od zásady náhrady škody.

7.4.2 Osoby podávajúce hromadnú žalobu musia mať taktiež možnosť získať od súdu viaceré formy náhrady škody. Okrem povinnosti zdržať sa nezákonného konania alebo zrušiť platnosť aktu, musí byť umožnená priama alebo nepriama náhrada škody. Náhradu škody musia tiež sprevádzať iné opatrenia nápravy ako napr. uverejnenie súdnych rozhodnutí, verejné oznámenia atď.

7.4.3 Priame a individuálne odškodnenie nesmie byť jedinou možnou formou odškodnenia, pretože za určitých okolností by takéto odškodnenie bolo ťažko realizovateľné alebo dokonca nemožné, napr. vzhľadom na to, že členov skupiny by v rámci mechanizmu *opted-out* nebolo možné určiť z dôvodu ich veľkého počtu alebo z dôvodu ich príliš nízkej výšky individuálnej ujmy. Zásadnou by mala byť požiadavka, aby boli osoby vždy odškodnené, hoci i nepriamou formou a aby sa dosiahol odradzujúci účinok.

7.4.3.1 Mali by sa vypracovať vhodné mechanizmy pre prípady, keď súd môže vypočítať výšku individuálneho odškodnenia pre osoby skupiny, ktoré boli identifikované alebo ich bude možné identifikovať (*opted-in*, pilotná vec alebo dokonca *opted-out* ak napríklad obchodný subjekt poskytol zoznam zainteresovaných klientov), ale tiež pre prípady, keď sa takéto individuálne rozdelenie ukáže príliš nákladné s ohľadom na nízku výšku individuálnej ujmy.

7.4.3.2 Podobne, ak nie sú rozdelené všetky čiastky, treba uprednostniť nepriame opatrenie nápravy s celkovou sumou, ktorá tvorí zostatok. Vo svojom rozhodnutí by mal sudca uviesť podrobnosti o žalobe financovanej zostatkom a určiť spôsob kontroly jeho realizácie, ktorá môže byť delegovaná na tretiu osobu.

7.4.3.3 V prípade, že je dokonca takéto nepriame opatrenie nápravy nemožné, musí sa celý zostatok stanovený súdom vyplatiť fondu na podporu hromadných žalôb, aby sa mohli financovať nové konania.

7.4.3.4 Ak sudca nemôže vypočítať výšku individuálnej náhrady škody v prípadoch, keď nie je možné určiť všetkých členov skupiny (výlučne mechanizmus *opted-out*), musí mať možnosť stanoviť hodnotiacu tabuľku pre rôzne kategórie ujmy. Zodpovednosť za rozdelenie týchto súm sa môže preniesť na tajomníka súdu, ale tiež na advokáta zastupujúceho skupinu alebo na tretiu stranu (poisťovňa, účtovník atď.). Tento postup umožní odbremeniť súd od zložitého a dlhého štádia analýzy individuálnych návrhov.

7.4.3.5 Sudca v tomto druhom prípade musí mať možnosť rozhodnúť o individuálnom odškodnení členov skupiny, ktorí sa prihlásili po uverejnení informácií o rozsudku a zostatok sa musí použiť na činnosti, ktoré nepriamo nahrádzajú škodu spôsobenú skupine.

7.4.3.6 Ak nie je možné žiadne nepriame opatrenie, zostatok sa vyplatí podpornému fondu.

7.5 Opravné prostriedky

7.5.1 Hromadná žaloba musí obom stranám uznať právo na opravný prostriedok.

7.5.2 Vzhľadom na význam, aký má na jednej strane potreba rýchleho odškodnenia obetí a na druhej strane istota, aby sa práva oboch strán spravodlivo zväzili, je potrebné zosúladiť právo každej zo strán podať odvolanie proti rozhodnutiu s uvedenými požiadavkami.

7.5.3 Zdá sa byť preto dôležité, aby uznanie tohto práva zaviazovalo členské štáty, aby zaviedli zrýchlené odvolacie konanie s cieľom vyhnúť sa prieťahom v konaní.

7.5.4 Okrem toho istota, že odškodnenie, ktoré bolo zodpovednej strane nariadené, bolo riadne zaznamenané v jej účtovníctve, tiež predstavuje v prípade odvolania záruku pre členov skupiny.

7.6 Financovanie systému

7.6.1 Systém hromadnej žaloby musí byť v konečnom dôsledku samofinancovaný.

7.6.2 Vzhľadom na to, že nie je žiadateľné a dokonca možné zaviesť všeobecný systém *contingency fees* podľa amerického modelu, ktorý je v rozpore s európskou právnou tradíciou, je nevyhnutné vytvoriť spôsob financovania umožňujúci žalobcom, ktorí nemajú dostatočné finančné prostriedky na podanie hromadnej žaloby, získať zálohu na súdne trovy (odmena právnickému zástupcovi, odmena súdному znalcovi v rámci dokazovania schváleného sudcom atď.).

7.6.3 Jedným zo spôsobov ako financovať tento systém by bolo vytvorenie fondu na podporu kolektívnej nápravy, ktorého prostriedky by plynuli z nezákonných ziskov odsúdených podnikov, tak ako by ich v konaní definoval sudca, keďže osoby priamo poškodené a identifikované by sa ich nedomáhali⁽³⁵⁾.

7.6.4 Úlohou podporného fondu môže byť okrem tohto sústreďovať všetky informácie týkajúce sa prebiehajúcich hromadných žalôb a šíriť informácie týkajúce sa postupu, na základe ktorého sa treba prihlásiť, vylúčiť zo skupiny alebo získať odškodnenie.

7.7 Ďalšie procesné pravidlá

Z podrobnejšieho hľadiska sa bude musieť stanoviť mnoho procesných pravidiel, avšak uvádzame ich iba ako *pro memoria*.

Ide o:

- systém, na základe ktorého budú zainteresované strany úradne informované,
- trovy konania a právna pomoc,
- spolupráca medzi súdnymi a správnymi orgánmi členských štátov,
- lehoty na začatie konania a premlčacia lehota,
- používanie internetu (elektronická justícia).

8. Právny nástroj: nariadenie alebo smernica

8.1 Hromadná žaloba na úrovni Spoločenstva by sa mohla realizovať buď prostredníctvom smernice alebo nariadenia. Nedomnievame sa, že jednoduché odporúčanie by v 27 členských štátoch umožnilo vytvoriť účinné a jednotné podmienky nevyhnutné pre harmonizované prijatie takéhoto opatrenia.

⁽³⁵⁾ Dobrým príkladom je fond na podporu kolektívnej nápravy, ktorý existuje v Quebecu a ktorý zohráva kľúčovú úlohu v rozvoji kolektívnych odškodnení. Prostriedky fondu pozostávajú zo záloh vyplatených žalobcom, ktorí so svojou hromadnou žalobou uspeli, ako i zo zostatku odškodnení, ktoré si členovia skupiny nevyžiadali. Žalobca, ktorý podá návrh na začatie konania získa náhradu výdavkov vynaložených v súvislosti s podaním žaloby iba po predložení dôkazov na podporu jeho tvrdení.

8.2 Ak sa však bude uvažovať o širšom rozsahu pôsobnosti, ktorý bude zahŕňať aj iné oblasti ako len spotrebiteľské právo a ak právnym základom budú články 65 a 67 Zmluvy, mohlo by sa uvažovať o prijatí nariadenia, tak ako to bolo v prípade nariadení týkajúcich sa platobnej neschopnosti, európskeho exekučného titulu, konania o európskom platobnom rozkaze, európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu alebo európskeho príkazu na zablokovanie bankových účtov.

8.3 Ak sa však rozhodne obmedziť rozsah pôsobnosti tohto opatrenia na práva spotrebiteľov, aspoň v prvej etape, najvhodnejším spôsobom implementácie tejto hromadnej žaloby na úrovni Spoločenstva sa zdá byť smernica, ktorá by nadväzovala na smernicu týkajúcu sa súdneho príkazu.

8.4 V členských štátoch naďalej existujú značné rozdiely v procesných pravidlách, a preto by sa základné zásady hromadnej žaloby mali stanoviť všeobecným spôsobom, pričom pri implementácii smernice by členské štáty rešpektovali vlastné obvyklé procesné zásady.

Nie je napríklad isté, či bude možná harmonizácia vzhľadom na to, že sudy príslušné vo veciach hromadnej žaloby by záviseli od pravidiel organizácie súdov v jednotlivých členských štátoch.

Podmienky podávania hromadných žalôb sa musia prispôbiť situácii v členskom štáte. Nariadenie by teda nebolo vhodným nástrojom.

8.5 Je tiež zrejmé, že smernica v tomto prípade musí umožniť úplnú harmonizáciu, aby si členské štáty nevytvorili systém, ktorý by vo väčšej miere obmedzoval podniky so sídlom na území jednotlivých členských štátov.

V Bruseli 14. februára 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho
výboru
Dimitris DIMITRIADIS

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté:

1. Bod 7.2.2.4

„Okrem toho má na stranu zodpovednú za spôsobenú škodu skutočný odradzujúci účinok, pretože táto strana je nútená odškodniť všetky osoby, ktoré utrpeli určitou obchodnou praktikou, a prípadne je nútená vrátiť nezákonný zisk plynúci z tejto obchodnej praktiky.“

Zdôvodnenie

Pozri zdôvodnenie k bodu 7.6.3.

Výsledok hlasovania

Za: 104 Proti: 114 Zdržali sa: 13

2. Bod 7.6.1

Zrušiť

„~~Systém hromadnej žaloby musí byť v konečnom dôsledku samofinancovaný.~~“

Zdôvodnenie

Prístup k spravodlivosti musia zabezpečiť orgány verejnej správy, nemôže byť podmienený úspechmi predchádzajúcich žalôb a spájaný s následnými procesmi (pozri tiež zdôvodnenie k bodu 7.6.3).

Výsledok hlasovania

Za: 107 Proti: 116 Zdržali sa: 10

3. Bod 7.6.3

Nahradiť

„Jedným zo spôsobov ako financovať tento systém by bolo vytvorenie fondu na podporu kolektívnej nápravy, ktorého prostriedky by plynuli z nezákonných ziskov odsúdených podnikov, tak ako by ich v konaní definoval súdca, keďže osoby priamo poškodené a identifikované by sa ich nedomáhali. Prístup k spravodlivosti musia zabezpečiť orgány verejnej správy, napríklad tak, že prostriedky získané z pokút za porušenie práv spotrebiteľov sa využijú na financovanie hromadných žalôb.“

Zdôvodnenie

Navrhované právne kroky majú dosiahnuť náhradu škôd, ktoré spotrebiteľ utrpel, s výnimkou represívnej náhrady škody. Tento postup prevzatý z praxe v USA spája nevhodne občianske záujmy a oblasť trestného práva. Skutočnosť, že spotrebiteľov bude treba odškodniť, je závažným odstrašujúcim prvkom a obetiam zaručuje náhradu utrpenej škody v plnom rozsahu.

Pokiaľ ide o otázku, či bol zisk dosiahnutý porušením zákona alebo podvodom, je rozhodujúca len pre sankcie uložené verejnými orgánmi. Prostriedky získané z pokút sa môžu využiť na uľahčenie prístupu ku kolektívnym opravným prostriedkom. Zodpovednosť za prístup k spravodlivosti nesú totiž orgány verejnej moci, ktoré podliehajú demokratickej kontrole, a nie osobám a organizáciám súkromného práva.

Keďže príslušné odškodné už bolo vyplatené poškodeným spotrebiteľom, nezdá sa byť vhodné vytvárať umelé prepojenie medzi prebytkami z jednej žaloby a prípadnými ďalšími prípadmi, a to najmä vtedy, ak cieľom nie je dosiahnutie primeraného odškodnenia spotrebiteľov, ktorí boli poškodení v príslušnom prípade.

Výsledok hlasovania

Za: 104 Proti: 106 Zdržali sa: 18